

ПРОВЕРКА НА ПСИХОМЕТРИСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА СКАЛА ПРИФАЌАЊЕ МОДЕРНИ МИТОВИ ЗА СЕКСУАЛНА АГРЕСИЈА

Ана-Марија Спасовска¹

Кратка содржина

Истражувањето е фокусирано на проверка на психометриските карактеристики на скалата за мерење на прифаќањето модерни митови за сексуална агресија во македонски контекст. Пригодниот примерок го сочинуваат 216 учесници од кои 53,2 % беа жени. Нивната возраст е меѓу 18 и 71 години ($M = 35,25$; $SD = 13,78$) и сите се имаат стекнато најмалку со средно образование. Психометриските карактеристики на скалата на Гергер и соработниците беа проверени со спроведување анализа на тврдењата односно утврдување на нивната тежина и дискриминативност. За проверка на факторската валидност на скалата беше применета експлораторна факторска анализа (метод на главни компоненти – со ротација Варимакс). Резултатите покажаа дека добиената структура не одговара на еднодимензионален модел како што предложиле авторите на скалата. Скалата има задоволителна внатрешна хомогеност и релијабилност.

Врз основа на анализата, заклучено е дека со оглед на метриските карактеристики скалата може да се користи на наша популација. Се предлага повторување на анализата на поголеми примероци со цел да се обезбедат докази за бројот на фактори на моделот.

Клучни зборови: сексуална агресија, митови, факторска структура

¹ anamarijaspasovska@gmail.com

Вовед

Проценките објавени од Светската здравствена организација покажуваат дека на глобално ниво, околу една од три од жените ширум светот биле изложени на физичко и/или сексуално насилство од интимен партнер или сексуално насилство надвор од романтична врска во текот на нивниот живот. Поголем процент од ова насилство е насилство извршено од страна на интимен партнер. Во светот, речиси една третина од жените на возраст од 15 до 49 години кои биле во врска, изјавиле дека биле изложени на некаков облик на физичко и/или сексуално насилство од страна на нивниот интимен партнер. Низ литературата има бројни истражувања кои укажуваат на крајно негативни ефекти од сексуален напад и другите форми на насилство врз физичката, психолошката и емоционалната благосостојба на жртвите (Briere & Jordan, 2004; Dutton et al., 2006; Resnik et al., 1995).

Во литературата за социјална перцепција на сексуално насилство, верувањата кои се гледаат како поврзани со потеклото и продолжувањето на сексуалното насилство се групирани заедно под називот „митови за силување“ (Brownmiller, 1975; Burt, 1980). Прифаќањето на митовите за силување – (ПМЗС) има врска со стереотипните идеи на луѓето за силување, како што е идејата дека жените лажно ги обвинуваат мажите за силување, дека силувањето не е болно, дека жените сакаат или уживаат во силувањето или дека самите жени се причина на силување или заслужуваат да бидат силувани поради инволвираност во одредени несоодветни или ризични однесувања (Burt, 1980).

Бохнер (Bohner, 1998) предложил митовите за силување да не се дефинираат како лажни, туку како „погрешни“ од етичка перспектива и нивната распространетост со текот на времето да се смета за емпириски проблем, а не за дефинирачки елемент. Бохнер (Bohner, 1998) се осврнал на содржината и функциите на митовите како централни компоненти и ги дефинирал како „описни или прописни верувања за силувањето (т.е. за неговите причини, контекст, последици, сторителите, жртвите и нивната интеракција) кои служат да се негира, омаловажува или оправдува сексуалното насилство на мажите врз жените“.

Причините за поддржување на митовите за силување се гледаат во нивното одржување на различни психолошки функции (Bohner, 1998; Brownmiller, 1975; Burt, 1980, 1991; Lonsway & Fitzgerald, 1994). Тие можат да им помогнат на луѓето кои имаат релативно негативен став кон жените да ги разберат и објаснат настаните во нивниот социјален свет, да ја задржат когнитивната конзистентност, да ги одвратат негативните афекти и намалувањето на самовербата и да го рационализираат проблематичното однесување (Bohner et al., 2009).

Една предложена функција на митовите за силување е тоа што тие придонесуваат за култура на обвинување на жртвите, преку потхранување на верувањата дека жртвите се виновни, а истовремено ја минимизираат одговорноста на сторителите (Grubb & Turner, 2012). На когнитивно ниво, оваа функција е генерално поддржана со истражувања. Студиите користејќи филмски клипови кои опишуваат различни ситуации кои вклучуваат силување, од поединците бараат да го оценат степенот на вина што му е доделен на мажот за силување жена. Во студиите постојано откриваат дека учесниците кои во поголем степен ги одобруваат митовите за силување, исто така, имаат тенденција да припишуваат поголема вина на жртвата, а помалку на сторителот (Abrams et al., 2003; Frese et al., 2004; Gerger et al., 2007; Hammond et al., 2011; Hine & Murphy, 2019; Kopper, 1996; Krahé et al., 2008; Masser et al., 2010; Newcombe et al., 2008; Workman & Orr, 1996). Понатаму, се покажало дека учесниците со висок степен на ПМЗС (наспроти тие со низок ПМЗС) ја перципирале траумата на жртвата како помалку тешка и имале помала веројатност да препорачаат жртвата да го пријави инцидентот во полиција (Frese et al., 2004; Krahé, 1988). Според тоа, ПМЗС може да се замисли како когнитивна шема која го води и организира индивидуалното толкување на конкретни информации за случаите на силување (Bohner et al., 2009).

Шемите им дозволуваат на перципирачите да „надминат подалеку од дадената информација“ (Bruner, 1957), односно да заклучат работи кои всушност не биле присутни во стимулативниот материјал. Применето во митовите за силување, тоа значи дека перципирачите кои силно ги прифаќаат митовите (висок ПМЗС), може лесно да користат одредена информација содржана во случај на силување (на пример, дека жртвата пиела алкохол) или да заклучат информации што никогаш не биле презентирани (на пример, дека жртвата можеби се има согласено затоа што го познавала сторителот), како резултат на ослободување на обвинениот (Bohner et al., 2009).

Истражувањето на Бохнер и соработниците (Bohner et al., 2009) сугерира дека прифаќањето митови за силување има дивергентни функции за двата пола. Конкретно за жените, степенот на одобрување митови (ПМЗС) детерминира дали тие ја вклучуваат заканата од силување во нивниот селф-концепт или ја исклучуваат оваа закана од нивниот селф-концепт. Поточно, жените кои ги отфрлаат митовите за силување, би се согласиле дека секоја жена може да биде силувана и на тој начин го доживуваат силувањето како потенцијална закана за сите жени, вклучително и за нив самите. Спротивно на тоа, жените кои ги поддржуваат митовите за силување, веруваат дека силувањето се случува само на одреден тип жена (на пример, жена која се однесува невнимателно или неправилно), која ја доживуваат како различна

од себе (Bohner, 1998; Bohner et al., 1993). Поради тоа, за жена која ги поддржува митовите за силување може да се претпостави дека верува дека е малку веројатно таа самата да биде силувана, односно дека може лично да избегне силување сè додека следи одредени правила (Bohner et al., 1993). Ова укажува на тоа дека жените кои ги прифаќаат митовите за силување, може да имаат самозаштитна функција, дозволувајќи им на жените да одржуваат „илузија на контрола“ (Langer, 1975) при закана од силување.

Да се биде обвинета за сопствениот сексуален напад може да биде штетно за жртвите бидејќи може да го попречуваат закрепнувањето и да предизвикуваат дополнителна трауматизација (Campbell & Raja, 1999). Жртвите кои ја споделиле нивната траума на пријатели или семејство и резултирало со нивно обвинување, имале пониска самоверба, повеќе негативни мисли за себе, повеќе самообвинување и повисока вознемиреност поврзана со траума, како што се депресија и анксиозност (Ahrens, 2006; Bonnan-White et al., 2015; Orchowski et al., 2013).

Митовите за силување, исто така, се опишани како пример за „феноменот на праведен свет“ (Gilmartin-Zena, 1987), што претставува предиспозиција да се верува дека светот е праведно место каде што добрите работи им се случуваат на добри луѓе, а лошите работи им се случуваат само на оние кои ги заслужуваат. За да го зацврстат ова верување, луѓето често бараат докази кои сугерираат дека жртвите ја поттикнале или ја заслужиле својата несреќа (Lerner, 1980). На тој начин, митовите за силување функционираат за да објаснат зошто жртвите на силување ја заслужиле својата судбина (на пример тие „го барале“ – со начинот на облекување или однесување) и да го потврдат лажното чувство на сигурност на поединецот дека некако се имуни на силување (Lonsway & Fitzgerald, 1994).

Конечно, една од најчесто предложените функции во литературата е утетувањето и социјалната контрола на жените (Brownmiller, 1975; Burt, 1980, 1991).

Одобрувањето на митовите за силување може да влијае врз жртвите на сексуално насилство на индивидуално, општествено и институционално ниво (Edwards et al., 2011), што пак, може да доведе до мноштво негативни последици.

Сексизмот, клучен конструкт за создавање на хостилна средина за жените и олеснување на културата за поддршка на силување, исто така може да се поврзе со обвинувањето на жртвите (Burt, 1980; Check & Malamuth, 1985). Сексистичките верувања можат да создадат средина каде што поединците веруваат дека жените сакаат да бидат принудени на сексуален однос, имајќи предвид дека тие не можат директно да кажат дека сакаат да се вклучат во

такво однесување (Jozkowski et al., 2017). Оваа перспектива дополнително го промовира прифаќањето на митовите за силување бидејќи одобрувањето на сексистичките убедувања создава средина каде што набљудувачите се скептични за пријавите на жените за силување (Chapleau et al., 2007).

Според Шапло и соработниците (2007) добиените наоди сугерираат дека иако полот директно влијае врз прифаќањето на митови за силување, хостилниот сексизам кон жените бил најсилниот предиктор за прифаќање на митовите за силување и за мажите и за жените. Сексизмот ја има улогата на медијатор во врската помеѓу полот и прифаќањето митови за силување. За позитивната корелација на беневолентниот сексизам кон жените со одобрувањето митови за силување авторите откриле дека специфичните компоненти на беневолентниот сексизам кон жените се одговорни за оваа поврзаност. Комплементарната родова диференцијација, верувањето дека жените се дами, може да се преточи во перцепција дека жените кои го прекршуваат овој стереотип се делумно одговорни правејќи се себеси ранливи на сексуални напади (на пример, со консумирање алкохол, носење разголена облека, доверба во чудни мажи итн.)

Во преглед на литературата на оваа тема Лонсвеј и Фицџералд (Lonsway и Fitzgerald, 1994), се утврдувале врските помеѓу ПМЗС и демографски варијабли кои биле истражувани. Истражувањата покажале дека мажите повеќе ги прифаќаат митовите за силување, или, ретко во некои студии се утврдило дека нема разлика во полот. Не е изненадувачки што ниту една студија сè уште не открила дека жените повеќе ги прифаќаат митовите за силување од мажите (Lonsway & Fitzgerald, 1994).

Во согласност со трендот кон свесност за силувањето во текот на 1970-тите, Берт (Burt, 1980) објавила дека помладите поединци помалку прифаќаат митови и стереотипно размислување. Меѓутоа, по преглед на литературата направен од Лонсвеј и Фицџералд (1994) тие заклучиле дека различни студии укажуваат на врската помеѓу возраста и прифаќање на митовите за силување како неконзистентна.

Претпоставката за поврзаноста помеѓу возраста и ПМЗС е дека не постои концептуално образложение за очекување дека само биолошката возраст би била директно поврзана со ПМЗС. Нивната поврзаност се претпоставува дека се должи на некоја трета променлива која варира со возраста, на пример, образованието, ефектите од групата, религиозноста и социјалниот притисок и треба да се користи само како водич за идно истражување. На пример, ако постои возрасна група во која ПМЗС значително се менува, истражувањето би можело да се фокусира на типични искуства во тој одреден возрасен период што може да се однесува на таква промена. Повторно, врската меѓу возраста

и ПМЗС мора да се прошири на испитаници кои не спаѓаат во популација на студенти (Lonsway & Fitzgerald, 1994). Помладите и постарите учесници не се разликувале во верувањата кои имаат тенденција да ја обвинат жената за силување, но доказите сугерираат дека од една страна, помладите луѓе можеби се со поголема веројатност да го оправдаат мажот, додека од друга страна, помала е веројатноста споредено со постари луѓе да ги поддржуваат верувањата кои би го оправдале силувањето од познато лице (Johnson et al., 1997).

Скала за Прифаќање модерни митови за сексуална агресија

Гергер и соработниците (Gerger et al., 2007) ја развиле скалата наречена прифаќање модерни митови за сексуална агресија (Acceptance of modern myths about sexual aggression – AMMSA), која ги мери митовите на посуптилен, помалку очигледен начин и не опфаќа исклучиво митови за силување, туку и други помалку тешки форми на сексуална агресија.

Содржината на ставките на ПММСА – (Прифаќање модерни митови за сексуална агресија) ги опфаќа следните категории: (а) негирање на обемот на проблемот („Многу жени имаат тенденција погрешно да го толкуваат добронамерниот гест како „сексуален напад“), (б) антагонизам кон барањата на жртвите („Иако жртви на вооружен грабеж потоа се плашат за своите животи, тие добиваат многу помала психолошка поддршка отколку жртвите на силување“), (в) недостаток на поддршка од политики создадени да помогнат во ублажувањето на ефектите од сексуалното насилство („Во денешно време, жртвите на сексуално насилство добиваат доволна помош во форма на засолништа за жени, понуди за терапија и групи за поддршка“), (г) верувања дека машката принуда е природен дел од сексуалните односи („Кога жената започнува врска со маж, мора да биде свесна дека мажот ќе има право да бара секс“) и (д) верувања кои ги ослободуваат машките сторители преку обвинување на жртвата или околностите („Алкохолот често е виновник кога маж силува жена“).

Скалата се состои од 30 тврдења, кои се именувани како П1 до П30 во текот на целиот текст. Испитаниците одговараат со означување на степен на согласност на Ликертовата скала од 1 (воопшто не се согласувам) до 7 (целосно се согласувам). Авторите спровеле четири студии за проверка на метриските карактеристики. Испитаниците кои ја комплетираше германската верзија главно биле од Германија, додека испитаниците кои ја комплетираше верзијата на англиски јазик биле од САД.

Од експлораторната факторска анализа спроведена на примероци засебни за германска и англиска верзија во три од студиите бидејќи едната не-

мала доволен број испитаници за да биде вклучена, се утврдило дека само еднофакторско решение е високо конзистентно. Оттаму заклучиле дека скалата може да се смета како соодветна за мерење на еднодимензионален конструкт. Како што очекувале авторите, мажите имале повисоки резултати на скалата во споредба со жените, меѓутоа оваа разлика била статистички значајна само за четвртата студија.

Релијабилноста на скалата во сите четири студии на кои е испитувана се движи од Кронбах алфа $\alpha = 0,90$ до $\alpha = 0,95$ за германската и англиската верзија. Во три од студиите, ја провериле тест-ретест релијабилноста на скалата со временско растојание помеѓу мерењата кои се движат од 3 до 13 недели, исто така добивајќи прифатливи вредности помеѓу $\alpha = 0,67$ и $\alpha = 0,88$. Распределбата на резултатите на скалата низ студиите била симетрична и блиска до нормалната дистрибуција.

Како ограничување на истражувањето авторите го посочиле користењето на пригодни примероци во сите четири студии и нивна препорака е да се земат предвид социо-демографски варијабли во идни истражувања.

Метод

Учесници

За потребите на ова истражување беше користен пригоден примерок од 216 учесници од кои 53,2 % беа жени. Нивната возраст е меѓу 18 и 71 години ($M = 35,25$; $SD = 13,78$) и сите се имаат стекнато најмалку со средно образование. Од учесниците 23,6 % изјавиле дека се во романтична врска, 40,7 % дека се во брак, додека 28,7 % не се во врска, а останатите избрале опција која не ги вклучува овие категории. Карактеристиките на примерокот се прикажани во табела 1.

Табела 1

Структура на примерокот според пол, возраст и образование – N (%)

Образование	Возраст	Машки	Женски	Вкупно
Средно	18 – 30	24	42	66 (68,8)
	30 – 71	19	11	30 (31,3)
Високо	18–30	17	22	39 (32,5)
	30 – 71	41	40	81 (67,5)
Вкупно		101 (46,8)	115 (53,2)	216 (100)

Инструменти користени за валидациската проверка

Глик и Фиске (Glick и Fiske, 1996) го создале Инвентарот за Амбивалентен сексизам кој го гледаат како мултидимензионален конструкт кој опфаќа две компоненти на сексистички ставови: хостилен и беневолен сексизам. Скалата содржи 22 тврдења на коишто се одговара на Ликертова скала од 0 (воопшто не се согласувам) до 5 (целосно се согласувам). Проверка на психометриски карактеристики на инвентарот е спроведено во нашата земја (Кениг, 2016). Коефициентот на релијабилност на целосниот инструмент и за двете супскали посебно утврдени на мажи и жени укажува на прифатлива висока внатрешна хомогеност (од $\alpha = 0,60$ до $\alpha = 0,76$). Иако релијабилноста е пониска во споредба со онаа што ја добиле авторите на инвентарот, се третира како соодветна за мерење на конструктот.

Скалата за благодарност била создадена од Меккалоу и соработниците (2002). Ја мери благодарноста како афективна особина што ја нарекуваат наклонетост кон благодарност. Се состои од шест тврдења од кои два се инверзни на кои се одговара на Ликертова скала од 1 (воопшто не се согласувам) до 7 (целосно се согласувам). Скалата има висока внатрешна конзистентност со коефициент од $\alpha = 0,82$ до $\alpha = 0,87$.

Постапка

Податоците беа собирани во периодот ноември – декември, 2022 година. Прашалникот беше објавен на социјалните мрежи (Фејсбук, Инстаграм) и поставен на Гугл Формс (Google Forms) платформата. На испитаниците им беше истакнато дека учеството е доброволно и анонимно.

Резултати

За утврдување на релијабилноста на скалата користен е методот на интер-ајтемска хомогеност, преку Кронбах алфа коефициентот. Коефициентот на релијабилност е $\alpha = 0,90$. Добиениот коефициент укажува на висока внатрешна хомогеност меѓутоа надмината е вообичаено очекуваната вредност за релијабилност. Иако добиената вредност не е многу над $\alpha = 0,90$, може да сугерира дека некои тврдења се вишок и да покаже дека инструментот треба да се скрати (Tavakol & Dennick, 2011). Затоа, тестирани се интер-ајтемските корелации и коефициентот на релијабилност во случај тврдењето да се отстрани. Увидот во интеркорелациите на тврдењата покажа дека нивниот опсег се протега од 0,24 до 0,68, додека просечната интерајтемска корелација меѓу тврдењата е 0,46 чија вредност е оптимална и укажува на силна вна-

трешна конзистентност и истовремено сугерира дека нема редундантност во мерењето.

Табелата прикажана е во прилог 1

Експлораторна факторска анализа беше спроведена за да се направи споредба на моделот од Гергер и соработниците (Gerger, 2007), кои заклучиле за скалата дека мери унидимензионален конструкт, со еднофакторско решение и податоците добиени во нашата култура. Кајзер-Мејер-Олкин (КМО = 0,863) ја надминува критичната вредност од 0,60 и Барлетовиот тест на сферичност ($\chi^2 = 2284,34$; (435), $p < ,01$) кој е статистички значаен, индицираат дека може да се продолжи со факторска анализа.

Факторската структура добиена со метод на главни компоненти издвои 8 фактори со латентен корен над 1, кои објаснуваат 60,3 % од вкупната варијанса. При факторската анализа претставени се ортогонални ротирани матрици (со Варимакс ротација) со факторски заситувања над 0,30. Сите вклучени тврдења имаат комуналитет повисок од 0,40.

Од табела 2 може да се увиди дека има тврдења кои се проблематични во поглед на нивната заситеност на повеќе од еден фактор. Испробано е каква матрица би се добило кога би се исклучиле тврдењата чија разлика во заситеноста е помала од 0,1 на факторите на кои се наоѓа тврдењето како што се П2, П13, П15 и П18. Со исфрлањето на овие четири тврдења се создава заситеност на повеќе фактори на тврдење кои првично биле само на еден фактор, што може да укажува на силната врска на тврдењето со останатите тврдења. Поради оваа причина за да не се загрози внатрешната структура на скалата, одлучено е тврдењата да се остават.

Поради тоа што поголем дел од тврдењата имаат заситување на повеќе од еден фактор, тврдењата беа „прилепувани“ на факторот со највисоко заситување дури и за оние тврдења каде разликата е минимална, т.е. помала од 0,1.

Табела 2

Матрица на факторски заситувања (ропирана), дескриптивни статистички и дискриминативност на тврдењата на ПММСА

	Факторско заситување на тврдењата						М	SD	r		
	1	2	3	4	5	6	7	8			
П1				0,30			-0,49		4,54	1,61	0,36**
П2	0,37	0,39							2,80	1,79	0,56**
П3	0,75								3,11	1,88	0,59**
П4	0,73								3,44	1,82	0,62**
П5	0,75								3,61	1,87	0,61**
П6		0,65							4,03	2,13	0,60**
П7					0,67				3,58	2,01	0,40**
П8	0,31			0,61					3,31	2	0,60**
П9	0,32		0,42						3,16	1,97	0,58**
П10			0,34	0,53		0,34		-0,36	4,86	1,75	0,40**
П11								0,76	1,77	1,39	0,40**
П12			0,71						3,67	2,14	0,58**
П13			0,36	0,31		0,3			3,98	2	0,66**
П14				0,46		0,64			4,18	1,58	0,37**
П15	0,44		0,47						4,11	1,94	0,55**
П16	0,69								3,37	1,94	0,71*
П17			0,66						3,13	1,99	0,48**
П18	0,49		0,52						3,29	2,01	0,67**
П19						0,68			5,22	1,62	0,30**
П20							0,66		3,03	2,07	0,42**
П21		0,73							3,19	2,07	0,52**
П22	0,59						0,41		3,22	1,76	0,70**
П23	0,34						0,45		3,38	1,72	0,57**
П24		0,71							3,10	1,84	0,44**
П25		0,32			0,33	0,46			4,31	1,73	0,43**
П26				0,71					3,57	2,05	0,52**
П27	0,48		0,30	0,36			0,39		3,50	1,88	0,70**
П28					0,71				2,96	1,74	0,31**
П29					0,52	0,36			2,31	1,75	0,40**
П30					0,69			0,33	2,35	1,74	0,30**

** p < 0,01

* p < 0,05

Иако тврдењата се распоредени на 8 фактори (табела 2), седмиот и осмиот фактор не го исполнуваат условот за минимум 3 тврдења по еден фактор (Child, 2006).

Првиот фактор има „најчиста ситуација“, односно има најмногу тврдења кои не се „вмешуваат“ со други фактори. Во факторот спаѓаат тврдењата П3, П4, П5, П6, П22 и П27 што по нивната содржина овој фактор може да биде именуван како Лажни обвиненија и погрешно толкување од страна на жените за сексуално насилство. Во вториот фактор се вклучени тврдењата П2, П6, П21 и П24 кои го даваат името на факторот како Сфаќање на машката сексуалност како хидрауличен механизам кој мора да се ослободи од тензија/мажот мора да ја исфрли сексуалната тензија нанадвор. Третиот фактор не е сосема чист најверојатно поради тоа што има тврдења кои имаат заситување и на други фактори. Сепак тврдењата П9, П12, П13, П15, П17 и П18 можат да го дадат називот на факторот како Префрлање одговорност на однесувањето на жените и стереотипизирање на родови улоги/жените првично иницираат однос, па потоа се повлекуваат. Истото се однесува и за четвртиот фактор (П1, П8, П10 и П26) се чини дека бара контекстуални фактори, но сепак би го именувале Рационализирање на сексуална агресија. Петтиот фактор (П7, П28, П29 и П30) се однесува на реакциите на општеството и може да се именува Жртвите на сексуално насилство доволно ја добиваат потребната помош. Во шестиот фактор (П14, П19 и П25) повторно акцентот е ставен на улогата на општеството и би се именувал како Сексуалното насилство не е вистински општествен проблем. Во седмиот фактор се само тврдењата П20 и П23 кои по содржина немаат конкретна одлика што ги издвојува од другите фактори, меѓутоа сепак може да се увиди дека станува збор за Негирање на насилство во одредени контексти. Осмиот фактор не можеме да го сметаме во вистинска смисла како фактор поради тоа што содржи само еден тврдење П11 – Секоја жена која е доволно невнимателна да оди низ „темните улички“ ноќе, делумно самата е виновна ако е силувана. Ова тврдење има многу висока факторска заситеност и не е лоциран на ниту еден друг фактор што укажува дека испитаниците ова тврдење го перципирале различно од останатите. Потребно е негова реформулација за користење на скалата за наша популација или негово исфрлање.

Како показател на дискриминативноста на тврдењата, беше користен внатрешен критериум за тестирање на дискриминативноста, со употреба на Пирсонов коефициент на корелација на секој поединечен тврдење со вкупниот резултат. Преку проверка на поврзаноста на тврдењата со вкупниот резултат на скалата се идентификува статистички значајна корелација на ниво 0,01 кај сите тврдења и поради тоа сите тврдењата се третираат како дискриминатив-

ни. Опсегот на тежината на тврдењата се движи од $M = 1,77$ за тврдењето со П11 („Секоја жена која е доволно невнимателна да оди низ „темните улички“ ноќе, делумно самата е виновна ако е силувана.“) до најголемата тежина $M = 5,22$ за тврдењето П19 („Кога политичарите се занимаваат со темата за силување, тоа го прават главно затоа што оваа тема веројатно ќе го привлече вниманието на медиумите.“). Овие податоци се приложени во табела 2.

За да се провери дискриминативноста на скалата употребен е Смирнов – Колмогоров тест. Се утврди дека инструментот не дава нормална дистрибуција со $M = 104,09$ и $SD = 28,84$, со статистичка значајност од 0,01. Кај оваа група испитаници, дистрибуцијата не е доволно слична на нормалната.

За проверување на конвергентната и дискриминантната валидност на Скалата за прифаќање модерни митови за сексуална агресија, беа утврдени нејзините корелации со други инструменти. Добиените коефициенти на корелација се претставени во табела 3.

Табела 3

Коефициенти на корелација помеѓу ПММСА, ХС – хостилен сексизам, БС – беневолен сексизам, Б – благодарност

	ПММСА	ХС	БС	Б
ПММСА	-			
ХС	0,77**	-		
БС	0,58**	0,50**	-	
Б	-0,11	-0,09	-0,10	-

** $p < 0,01$

Од табела 3 може да се утврди дека добиена е статистички значајна позитивна корелација помеѓу ПММСА и двете супскали на амбивалентен сексизам. Добиениот наод оди во прилог на наодот од истражувањето на Чаптеу и соработниците (2007), како и од авторите кои ја конструирале скалата ПММСА. Исто така од табела 3 каде што се прикажани добиените корелации може да се забележи дека супскалата хостилен сексизам има поголема поврзаност со ПММСА од беневолен сексизам што оди во прилог со наодите на Гергер и соработниците (Gerger et al., 2007). Со ова, добиена е потврда во прилог на конвергентната валидност.

Во ова истражување, за да се докаже дека конструктот за прифаќање модерни митови за сексуална агресија е концептуално различен од афективните особини беше користена Скалата за благодарност. Од табела 3 се утврдува

дека нема корелација помеѓу ПММСА и Скалата за благодарност со што иницијално ја потврдува дискриминативната валидност.

Авторите кои ја конструирале скалата, немаат обезбедено податоци за разлика помеѓу групи, со исклучок на статистички значајната разлика во полот. Поради тоа што скалата во овој примерок нема нормална дистрибуција, разликите помеѓу групите беа тестирани со примена на непараметарски Mann – Whitney тест, што често се практикува во психолошки истражувања (Nachar, 2008).

Тестот утврди статистички значајна разлика помеѓу мажите и жените во однос на прифаќање модерни митови за сексуална агресија ($U = 2702,50$; $z = -6,78$; $p < ,01$). Прифаќањето модерни митови за сексуална агресија е поизразено кај мажите ($Mdn = 139$), отколку кај жените.

Добиена е статистички значајна разлика помеѓу лицата до 30-годишна возраст и лицата над 30-годишна возраст во поглед на прифаќање модерни митови за сексуална агресија ($U = 4255,00$; $z = -3,43$; $p < ,01$). Одобрувањето модерни митови за силување е поизразено кај лица што се над 30-годишна возраст ($Mdn = 122,67$), отколку лица кои се под 30-годишна возраст ($Mdn = 93,52$).

Со анализата не беше утврдена статистички значајна разлика помеѓу лицата што имаат завршено средно и лицата што се имаат стекнато со повисоко образование ($U = 5639,00$; $z = -,265$; $p > ,05$). Од добиениот наод повторно не се добива конкретен заклучок во поглед на степенот на образование кај учесниците, што исто така е случај и во прегледот на литературата спроведена од Лонсвеј и Фицџералд (Lonsway и Fitzgerald, 1994).

Дискусија

Во анализа на тврдењата П11 – Секоја жена која е доволно невнимателна да оди низ „темните улици“ ноќе, делумно самата е виновна ако е силувана е тврдење кој најмногу отстапува во однос на тежината од другите тврдења, и освен тоа, се покажа како нетипичен за било кој од генерираните фактори. Причината за несогласувањето со ова тврдење од мнозинството испитаници може да лежи во експлицитното обвинување што се префрла на жената и да имплицира на добро познатата изјава „сама си го барала“ што често може да се слушне по медиумите кога станува збор за жртва на насилство. Ова тврдење ја нема суптилноста како другите тврдења подоцна во факторската анализа се забележува дека е единствениот кој е лоциран на осмиот фактор, па поради тоа подобро би било за структурата на скалата да биде отфрлен. Интересен е фактот што П19 – Кога политичарите се занимаваат со темата за силување, тоа го прават главно затоа што оваа тема веројатно ќе го привлече

вниманието на медиумите е „најлесното тврдење“ што може да биде резултат на политичката состојба и генералното незадоволство во нашата земја. Препорачливо би било овие две тврдења да се преформулираат за да одговараат на нашата популација.

Она на кое треба да се обрне внимание е спроведената експлораторна факторска анализа на македонска популација. Факторската анализа покажа дека конструктот е далеку од еднодимензионален како што установиле Гергер и соработниците (Gerger et al., 2007). Важно е да се напомене дека самите автори забележуваат на добиените неконзистентни резултати од факторските анализи што не е невообичаено за скали на традиционални митови за силување. Дополнуваат дека ниту едно истражување не обезбедува убедливо теоретско образложение за повеќедимензионален приод. Сепак според спроведеното истражување во кое ги имаме високите факторски заситувања на повеќе фактори кои содржински креираат една целина, не можеме да се одлучиме за еднофакторско решение. Поради тврдењата кои се лоцирани на повеќе фактори, не може да се добие јасна слика за колку фактори станува збор. Се забележува дека петтиот и шестиот фактор содржат тврдења кои го опфаќаат истиот домен, а тоа е односот на општеството кон жртвите на сексуално насилство, па затоа и некои од овие тврдења се лоцирани и на двата фактори.

Вреди да се спомне мета-анализата на Андерсон и соработниците (Anderson et al., 1997) која ги истражувала севкупните ставови кон силувањето. Нивните наоди откриле дека мажи, повозрасни луѓе и луѓе со низок социо-економски статус повеќе ги прифаќаат митовите за силување. Дополнително на тоа во согласност со некои теоретски рамки, традиционални верувања за родовите улоги, потреба за доминација и моќ, агресија и конзервативни политички верувања биле предиктори за прифаќање силување.

Во однос на разлики помеѓу групи на македонска популација се потврди очекувањето дека мажите повеќе ги прифаќаат митовите за силување од жените. Добиениот резултат се совпаѓа со претходните истражувања кои покажале дека мажите укажуваат на поголемо одобрување на митовите за силување отколку жените (на пример, Davies et al., 2012; Mégias et al., 2011; Reilly et al., 1992; Suarez & Gadalla, 2010; Johnson et al., 1997; Starosta & Schuller, 2020). Една причина за ваквите конзистентни резултати може да биде елаборирана преку феминистичките теории кои сугерираат дека сексуалното насилство е овековечено од патријархалниот систем каде што мажите имаат повисок статус и поголема моќ од жените. Со оглед на маргинализацијата на жените во патријархално општество и нивните искуства, митовите за силување служат за легитимизирање и толеранција на сексуалното насилство врз жените

(Edwards et al., 2011). Сепак оваа каузална врска допрва треба да се утврди, а феминистичките истражувања често ја комбинираат родовата нееднаквост со други структурни причини како што е сиромаштијата (Austin & Kim, 2000).

Резултатот каде повозрасните испитаници даваат поголема согласност на митовите за силување од помладите испитаници исто така оди во прилог на досегашни истражувања.

Во мета-анализата укажано е дека повозрасните испитаници имаат повеќе прифаќачки ставови кон силувањето од помладите испитаници. Иако е можно овој наод да претставува развоен ефект, односно како што луѓето растат, нивните ставови кон силувањето стануваат сè поприфатливи, наодот може да биде и кохерентен ефект, што укажува дека социјалните ставови кон силувањето стануваат сè помалку прифатливи, а помладите луѓе биле социјализирани со овие нови верувања (Anderson, 1997).

Добиените разлики за полот и возраста на испитаниците на нашата популација кои одат во прилог на утврдените разлики во други релевантни истражувања се од голема важност за применливоста на оваа скала во нашата земја. Степенот на образование не се покажа како предиктор, меѓутоа можно е резултатот да се должи на други фактори кои се меѓусебно поврзани со образование како, на пример, повисок социо-економски статус мерен преку варијаблите како образование и професионален статус е поврзан со пониско одобрување на митовите (Burt, 1980), меѓутоа оваа поврзаност не е опширно тестирана.

Општ заклучок што може да се донесе по спроведената анализа е дека инструментот има потенцијал да биде применлив во нашата земја. Со ова истражување се потврди дека и во нашата земја луѓето имаат верувања кои негативно се одразуваат врз безбедноста на жените и динамиката која се одвива во интерперсоналните односи.

Литература

- Abrams, D., Viki, G. T., Masser, B., & Bohner, G. (2003). Perceptions of stranger and acquaintance rape: The role of benevolent and hostile sexism in victim blame and rape proclivity. *Journal of personality and social psychology*, 84(1), 111–125. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.84.1.111>
- Ahrens, C. E. (2006). Being Silenced: The Impact of Negative Social Reactions on the Disclosure of Rape. *American Journal of Community Psychology*, 38(3–4), 31–34. <https://doi.org/10.1007/s10464-006-9069-9>
- Anderson, K., Cooper, H., & Okamura, L. (1997). Individual differences and attitudes toward rape: A meta-analytic review. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23, 295–315.
- Austin, R. L., & Kim, S. Y. (2000). A cross-national examination of the relationship between gender equality and official rape rates. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 44, 204–221.
- Bohner, G. (1998) *Vergewaltigungsmythen [Rape Myths]*. Landau, Germany: Verlag Empirische Pädagogik.
- Bohner, G., Eyssel, F., Pina, A., Siebler, F., & Viki, G. T. (2009). Rape myth acceptance: Cognitive, affective, and behavioural effects of beliefs that blame the victim and exonerate the perpetrator. In M. A. H. Horvath & J. M. Brown (Eds.), *Rape: Challenging contemporary thinking* (pp. 17–45). Cullompton, UK: Willan. <https://doi.org/10.4324/9781843927129>
- Bohner, G., Weisbrod, C., Raymond, P., Barzvi, A. and Schwarz, N. (1993) 'Salience of rape affects self-esteem: the moderating role of gender and rape myth acceptance', *European Journal of Social Psychology*, 23: 561–79.
- Bonnan-White, J., Hetzel-Riggin, M. D., Diamond-Welch, B. K., & Tollini, C. (2015). "You Blame Me, Therefore I Blame Me": The Importance of First Disclosure Partner Responses on Trauma-Related Cognitions and Distress. *Journal of Interpersonal Violence*, 33(8), 1260–1286. <https://doi.org/10.1177/0886260515615141>
- Briere J, Jordan CE. (2004). Violence against women: Outcome complexity and implications for assessment and treatment. *J Interpers Violence* 19:1252–1276.
- Brownmiller, S. (1975). Against our will: Men. *Women and Rape*, 15, 105.
- Bruner, J. S. (1957) 'Going beyond the information given', in J. S. Bruner, E. Brunswik, L. Festinger, F. Heider, K. F. Muenzinger, C. E. Osgood and D. Rapaport (eds), *Contemporary Approaches to Cognition*. Cambridge, MA: Harvard University Press, pp. 41–69.
- Burt, M. R. (1980) 'Cultural myths and supports of rape', *Journal of Personality and Social Psychology*, 38: 217–30.

- Burt, M. R. (1991) 'Rape myths and acquaintance rape', in A. Parrot and L. Bechhofer (eds), *Acquaintance Rape: The Hidden Crime*. New York: Wiley, pp. 26–40.
- Campbell, R., & Raja, S. (1999). Secondary Victimization of Rape Victims: Insights From Mental Health Professionals Who Treat Survivors of Violence. *Violence and Victims*, 14(3), 261–275. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.14.3.261>
- Chapleau, K. M., Oswald, D. L., & Russell, B. L. (2007). How ambivalent sexism toward women and men supports rape myth acceptance. *Sex Roles*, 57, 131–136. <https://doi.org/10.1007/s11199-007-9196-2>
- Check, J. V. P., & Malamuth, N. (1985). An empirical assessment of some feminist hypotheses about rape. *International Journal of Women's Studies*, 8, 414–423.
- Child, D. (2006). *The Essentials of Factor Analysis*. (3rd ed.). New York, NY: Continuum International Publishing Group.
- Davies, M., Gilston, J., & Rogers, P. (2012). Examining the Relationship Between Male Rape Myth Acceptance, Female Rape Myth Acceptance, Victim Blame, Homophobia, Gender Roles, and Ambivalent Sexism. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(14), 2807–2823. <https://doi.org/10.1177/0886260512438281>
- Dutton MA, Green BL, Kaltman SI, Roesch DM, Zeffiro TA, Krause ED. (2006). Intimate partner violence, PTSD, and adverse health outcomes. *J Interpers Violence* 21:955–968.
- Edwards, K. M., Turchik, J. A., Dardis, C. M., Reynolds, N., & Gidycz, C. A. (2011). Rape Myths: History, Individual and Institutional-Level Presence, and Implications for Change. *Sex Roles*, 65(11–12), 761–773. <https://doi.org/10.1007/s11199-011-9943-2>
- Frese, B., Moya, M. and Megías, J. L. (2004) 'Social perception of rape: how rape myth acceptance modulates the influence of situational factors', *Journal of Interpersonal Violence*, 19: 143–61.
- Gerger, H., Kley, H., Bohner, G., & Siebler, F. (2007). The acceptance of modern myths about sexual aggression scale: Development and validation in German and English. *Aggressive Behavior: Official Journal of the International Society for Research on Aggression*, 33(5), 422–440.
- Gilmartin-Zena, P. (1987). Attitudes toward rape: Student characteristics as predictors. *Free Inquiry in Creative Sociology*, 15(2), 175–182.
- Glick, P., & Fiske, S. T. (1996). The Ambivalent Sexism Inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(3), 491–512. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.70.3.491>
- Grubb, A., & Turner, E. (2012). Attribution of blame in rape cases: A review of the impact of rape myth acceptance, gender role conformity and substance use

- on victim blaming. *Aggression and Violent Behavior*, 17(5), 443–452. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2012.06.002>
- Hammond, E. M., Berry, M. A., & Rodriguez, D. N. (2011). The influence of rape myth acceptance, sexual attitudes, and belief in a just world on attributions of responsibility in a date rape scenario. *Legal and criminological psychology*, 16(2), 242–252. <https://doi.org/10.1348/135532510X499887>
- Hine, B., & Murphy, A. (2019). The influence of ‘High’ vs. ‘Low’ rape myth acceptance on police officers’ judgements of victim and perpetrator responsibility, and rape authenticity. *Journal of Criminal Justice*, 60, 100–107. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2018.08.001>
- Johnson, B. E., Kuck, D. L., & Schander, P. R. (1997). Rape Myth Acceptance and Sociodemographic Characteristics: A Multidimensional Analysis. *Sex Roles*, 36(11/12), 693–707. <https://doi.org/10.1023/a:1025671021697>
- Jozkowski, K. N., Marcantonio, T. L., & Hunt, M. E. (2017). College students’ sexual consent communication and perceptions of sexual double standards: A qualitative investigation. *Perspectives on Sexual and Reproductive Health*, 49, 237–244. <https://doi.org/10.1363/psrh.12041>
- Кениг, Н. (2016). Психометриски карактеристики на Инвентарот на амбивалентен сексизам и можностите за негово користење. *Годишен зборник на Филозофски факултети*, 67, 67–82.
- Kopper, B. A. (1996). Gender, gender identity, rape myth acceptance, and time of initial resistance on the perception of acquaintance rape blame and avoidability. *Sex Roles*, 34(1–2), 81–93. <https://doi.org/10.1007/bf01544797>
- Krahé, B. (1988) ‘Victim and observer characteristics as determinants of responsibility attributions to victims of rape’, *Journal of Applied Social Psychology*, 18: 50–8.
- Langer, E. J. (1975). The illusion of control. *Journal of Personality and Social Psychology*, 32(2), 311–328. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.32.2.311>
- Lerner, M. J. (1980). *The belief in a just world: A fundamental delusion*. New York: Pienam.
- Lonsway, K. A. and Fitzgerald, L. F. (1994) ‘Rape myths: in review’, *Psychology of Women Quarterly*, 18: 133–64.
- Masser, B., Lee, K., & McKimmie, B. M. (2010). Bad woman, bad victim? Disentangling the effects of victim stereotypicality, gender stereotypicality and benevolent sexism on acquaintance rape victim blame. *Sex Roles*, 62, 494–504. <https://doi.org/10.1007/s11199-009-9648-y>

- McCullough, M. E., Emmons, R. A., & Tsang, J.-A. (2002). The grateful disposition: A conceptual and empirical topography. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(1), 112–127. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.82.1.112>
- Nachar, N. (2008). The Mann-Whitney U: A Test for Assessing Whether Two Independent Samples Come from the Same Distribution. *Tutorials in Quantitative Methods for Psychology* 4(1), 13–20.
- Newcombe, P. A., Van Den Eynde, J., Hafner, D., & Jolly, L. (2008). Attributions of responsibility for rape: Differences across familiarity of situation, gender, and acceptance of rape myths 1. *Journal of Applied Social Psychology*, 38(7), 1736–1754.
- Orchowski, L. M., Untied, A. S., & Gidycz, C. A. (2013). Social Reactions to Disclosure of Sexual Victimization and Adjustment Among Survivors of Sexual Assault. *Journal of Interpersonal Violence*, 28(10), 2005–2023. <https://doi.org/10.1177/0886260512471085>
- Reilly, M. E., Lott, B., Caldwell, D. & DeLuca, L. (1992). Tolerance For Sexual Harassment Related To Self-Reported Sexual Victimization. *Gender & Society*, 6(1), 122–138. <https://doi.org/10.1177/089124392006001008>
- Starosta, C., & Schuller, R. A. (2020). Perceptions of Sexual Assault: Effects of Victim Physiological Arousal and Victim Gender on Jurors' Decisions. *Journal of Interpersonal Relations, Intergroup Relations and Identity*, 13, 48–60. <https://doi.org/10.33921/zfhp7561>
- Suarez, E., & Gadalla, T. M. (2010). Stop Blaming the Victim: A Meta-Analysis on Rape Myths. *Journal of Interpersonal Violence*, 25(11), 2010–2035. <https://doi.org/10.1177/0886260509354503>
- Tavakol, M., & Dennick, R. (2011). Making Sense of Cronbach's Alpha. *International Journal of Medical Education*, 2, 53–55. <http://dx.doi.org/10.5116/ijme.4dfb.8dfd>
- Workman, J. E., & Orr, R. L. (1996). Clothing, sex of subject, and rape myth acceptance as the effects of victim stereotypicality, gender stereotypicality and benevolent sexism on acquaintance rape victim blame. *Sex Roles*, 62(7-8), 494–504. <https://doi.org/10.1007/s11199-009-9648-y>

Прилог 1

Податоци за интерајтемски корелации

М (доколку тврдењето се отстрани)					SD (доколку тврдењето се отстрани)				
Ајтем – тотал корелација					Кронбах алфа (доколку тврдењето се отстрани)				
П1	99,55	800,97	0,31	0,90					
П2	101,29	777,99	0,51	0,90					
П3	100,98	772,11	0,54	0,90					
П4	100,65	770,13	0,58	0,90					
П5	100,48	769,69	0,57	0,90					
П6	100,06	762,22	0,56	0,90					
П7	100,50	790,14	0,33	0,90					
П8	100,77	767,13	0,55	0,90					
П9	100,93	770,71	0,53	0,90					
П10	99,23	795,22	0,34	0,90					
П11	102,32	802,03	0,36	0,90					
П12	100,42	764,93	0,53	0,90					
П13	100,11	759,94	0,62	0,90					
П14	99,91	800,50	0,33	0,90					
П15	99,98	773,85	0,50	0,90					
П16	100,71	756,33	0,68	0,90					
П17	100,96	780,66	0,43	0,90					
П18	100,80	758,11	0,63	0,90					
П19	98,87	806,70	0,25	0,91					
П20	101,06	786,15	0,36	0,90					
П21	100,90	774,57	0,46	0,90					
П22	100,87	763,51	0,67	0,90					
П23	100,70	778,95	0,52	0,90					
П24	100,99	788,96	0,39	0,90					
П25	99,78	792,34	0,38	0,90					
П26	100,51	775,15	0,46	0,90					
П27	100,58	759,75	0,66	0,90					
П28	101,13	803,64	0,26	0,91					
П29	101,78	794,38	0,35	0,90					
П30	101,74	805,59	0,24	0,91					

PSYCHOMETRIC CHARACTERISTICS OF ACCEPTANCE OF MODERN MYTHS ABOUT SEXUAL AGGRESSION SCALE

Ana-Marija Spasovska

Abstract

The research is focused on checking the psychometric characteristics of the scale for measuring the acceptance of modern myths about sexual aggression in the Macedonian context. The convenience sample consists of 216 participants, of which 53,2% were women. Their age is between 18 and 71 years ($M = 35,25$; $SD = 13,78$), and they all have at least a secondary education. The psychometric characteristics of the scale of Gerger and colleagues were checked by analyzing the items, that is, determining their weight and discrimination. Exploratory factor analysis (principal components method with Varimax rotation) was used to check the factorial validity of the scale. The results showed that the obtained structure does not correspond to a one-dimensional model as proposed by the authors of the scale. The scale has satisfactory internal homogeneity and reliability.

Based on the analysis, it was concluded that the scale considering the metric characteristics can be used for the covered population. It is suggested to repeat the analysis on larger samples to provide evidence for the number of factors in the model.

Keywords: *sexual aggression, myths, factor structure*